

TƯ VẤN HƯỚNG NGHIỆP VÀ TUYỂN SINH CHO HỌC SINH TRUNG HỌC - KINH NGHIỆM Ở TRƯỜNG THCS&THPT NGUYỄN TẤT THÀNH

ThS. NGUYỄN THỊ THU ANH*

Ngày nhận bài: 14/05/2016; ngày sửa chữa: 14/05/2016; ngày duyệt đăng: 15/05/2016.

Abstract: Job orientation in the future for students is an important task of secondary and high schools, helping students to choose right jobs in the future in accordance with their abilities and society's needs. Well-prepared Job orientation helps students set up their goals and make their attempts in studying to meet the requirements of working environments in the context of international integration.

Keywords: Job consultancy, enrollment, exploring themselves test.

Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo đã chỉ rõ: "Bảo đảm cho học sinh (HS) có trình độ trung học cơ sở (THCS) (hết lớp 9) có tri thức phổ thông nền tảng, đáp ứng yêu cầu phân luồng mạnh sau THCS; trung học phổ thông (THPT) phải tiếp cận nghề nghiệp và chuẩn bị cho giai đoạn học sau phổ thông có chất lượng". Yêu cầu này đòi hỏi các nhà trường phổ thông phải quan tâm tổ chức hiệu quả các hoạt động tư vấn hướng nghiệp (HN), tư vấn tuyển sinh (TS) cho HS và cha mẹ HS. Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành (Trường Nguyễn Tất Thành) đã tổ chức nhiều hoạt động giáo dục HN cho HS ở tất cả các khối lớp trong cấp học. Các hoạt động này giúp HS chọn được một nghề hợp lí trên cơ sở hiểu rõ bản thân, tìm kiếm thông tin về ngành nghề HS yêu thích nhất và trường đào tạo có chất lượng, phù hợp với mỗi cá nhân HS.

1. Tư vấn HN và TS ở Trường Nguyễn Tất Thành - Những vấn đề đặt ra

1.1. Ý nghĩa của hoạt động tư vấn HN và TS.

Tổ chức tốt các hoạt động HN ở trường phổ thông sẽ hỗ trợ, hướng dẫn HS có biết lựa chọn hướng đi, ngành học, cơ sở đào tạo, chọn nghề vừa phù hợp với sở thích, năng lực của bản thân, vừa phù hợp với nhu cầu tuyển dụng lao động của địa phương, đất nước; xác định đúng khối thi, ngành thi, trường đại học sẽ đăng kí dự thi giúp HS có ý thức trách nhiệm cao trong việc học để đạt được ước mơ của mình; chọn được nghề phù hợp, các em sẽ có cơ hội phát huy hết năng lực sở trường, làm tăng khả năng sáng tạo và hứng thú trong công việc; huy động được sự tham gia của các tổ chức xã hội, các trường đại học, cha mẹ HS, các lực lượng giáo dục trong việc tổ chức các hoạt động HN sẽ tăng cường mối quan hệ gắn bó giữa nhà trường

với cha mẹ HS,... thực hiện hiệu quả xã hội hóa giáo dục; tổ chức tốt các hoạt động HN cho HS phổ thông giúp các em điều chỉnh động cơ chọn nghề nghiệp, có thái độ đúng đối với nghề nghiệp để từ đó chủ động lựa chọn nghề nghiệp, xác định cho bản thân trách nhiệm, nghĩa vụ sẵn sàng tham gia vào lao động sản xuất; làm tốt giáo dục HN, định hướng thế hệ trẻ vào cuộc sống lao động, học tập tích cực, góp phần ổn định xã hội, tạo nên nếp sống lao động lành mạnh cho từng gia đình và cho xã hội.

1.2. Những khó khăn khi triển khai các hoạt động HN. Giáo dục HN trong nhà trường không phải là một môn học, giáo viên (GV) trường phổ thông không được đào tạo bài bản về cách thức tổ chức các hoạt động HN, ở trường phổ thông không có GV chuyên trách về giáo dục HN, không có tài liệu học tập, nghiên cứu cho HS. Giáo dục HN không thể tổ chức thực hiện bằng những phương pháp dạy học (PPDH) thông thường như những môn học khác. Nó phải được thực hiện thông qua việc thiết kế và tổ chức các hoạt động giáo dục đặc thù theo chương trình đã hoạch định với sự tham gia của nhiều lực lượng giáo dục. Tổ chức các hoạt động HN rất cần các thông tin chính xác về nhu cầu nghề nghiệp trong tương lai. Các thông tin này chưa được cung cấp ở Việt Nam một cách chính thống. Quan niệm xã hội ảnh hưởng trực tiếp tới quan niệm của cha mẹ HS, đa số phụ huynh HS không muốn cho con em mình đi vào những nghề lao động phổ thông có thu nhập thấp mà muốn con thi vào các trường đại học danh tiếng, những nghề có thu nhập cao. Nhiều phụ huynh HS "áp đặt" con thi vào những trường đại học mà họ thích hoặc đã có sẵn mối quan hệ để xin việc. Vì vậy, đôi khi các GV chủ

* Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành

nhệm lớp phải giải quyết các mâu thuẫn trong quan hệ giữa cha mẹ và con cái về việc chọn khối thi, chọn nghề, chọn trường đại học,... do cha mẹ yêu cầu con thi theo trường mà họ đã chọn. Tuy nhiên, hiện nay, nhiều HS đã chủ động thể hiện chính kiến bản thân trên cơ sở những kiến thức từ quá trình HN ở nhà trường. Song bên cạnh đó vẫn có những HS không có ý thức lựa chọn nghề nghiệp cho bản thân, không quan tâm tới các hoạt động HN, không thấy vai trò quan trọng của các hoạt động HN, còn chọn nghề; chọn trường theo phong trào, thiếu sự cân nhắc dựa trên năng lực và mong muốn của bản thân.

2. Tổ chức các hoạt động tư vấn HN và TS ở Trường Nguyễn Tất Thành

2.1. Các hoạt động tư vấn HN và TS dành cho HS

2.1.1. Với HS lớp 10:

Mục tiêu: “Khám phá bản thân”: - Giúp các em giải quyết những vấn đề nảy sinh trong quá trình học tập: động cơ và thái độ học tập, phương pháp học tập, lựa chọn môn học sở trường,...; - Quan sát và khám phá về sở thích và khả năng của bản thân để chọn đúng nghề phù hợp với năng lực và sở thích; - Tìm hiểu về nghề nghiệp sẽ lựa chọn, nhận thức được những yêu cầu nghề để HS tự nhận biết bản thân có phù hợp với nghề định lựa chọn không; - Chỉ ra động cơ của việc chọn nghề, giúp HS hiểu rõ động cơ của việc chọn nghề có xuất phát từ chính bản thân của HS hay là từ bên ngoài (tử mong muốn của bố mẹ, người thân, từ xu hướng của xã hội...); - HS hiểu và có thái độ tích cực trong việc lựa chọn nghề.

Các hoạt động: Tổ chức các hoạt động tư vấn học tập - HN, các giờ sinh hoạt lớp theo chủ đề như phương pháp học tập các môn học, phương pháp tự học, cách tìm kiếm tài liệu học tập trên Internet,...; Tổ chức các buổi tham vấn nhóm về hoạt động HN tại các giờ sinh hoạt lớp giúp HS khám phá năng lực bản thân như thiên hướng, hứng thú, năng lực nhận thức, các phẩm chất, tính cách, ... Từ đó HS có ý thức tìm hiểu, quan sát bản thân, có ý thức tìm hiểu nghề, chọn nghề (chú ý đến các yếu tố bản thân, gia đình và xã hội); Tổ chức cho HS làm trắc nghiệm “*Khám phá bản thân và Sở thích nghề nghiệp*”, qua đó giúp HS lựa chọn trường phù hợp với năng lực và sở thích của bản thân. Ngoài ra cán bộ Phòng Tâm lý học đường nhà trường còn sử dụng test hướng nghiệp Golomstock, bộ Test của PGS.TS. Nguyễn Công Khanh,... như một công cụ trắc đạc giúp định hướng nghề nghiệp. Toàn bộ HS khối 10 được tham gia trắc nghiệm và được tư vấn cụ thể dựa trên các kết quả mẫu phiếu của từng em.

Kết quả: HS rất hứng thú vì hiểu rõ hơn về bản thân, được sự hỗ trợ của thầy cô và bạn bè để học tốt hơn. HS vừa có kiến thức về HN vừa được rèn các kĩ năng sống cho bản thân. HS có trách nhiệm hơn trong học tập và có thái độ tích cực trong tìm hiểu, lựa chọn và chuẩn bị các phẩm chất tâm lí cơ bản, cần thiết cho hoạt động nghề nghiệp tương lai của bản thân.

2.1.2. Với HS lớp 11:

Mục tiêu: “Khám phá các ngành nghề và thị trường lao động”: - Giúp HS biết được hệ thống các ngành nghề hiện có trong xã hội và đòi hỏi của nghề đối với người lao động; - HS có ý thức trách nhiệm trong việc chọn nghề phù hợp, xác định được khu vực, nhóm ngành nghề nào phù hợp với mình (dựa trên kết quả test HN đã làm cuối năm lớp 10) để đưa ra quyết định chọn khối thi, trường đại học, cao đẳng sẽ dự thi; - HS có được các thông tin về nhu cầu thị trường lao động của địa phương, trong nước và quốc tế.

Các hoạt động: - *Tổ chức hoạt động tham vấn HN:* tham vấn nhóm lớn, tham vấn nhóm nhỏ cho từng lớp và cho từng nhóm HS, tham vấn cá nhân cho các HS có nhu cầu. HS được nói, được giải bày, HS tự chất vấn những khó khăn của mình rồi tự tìm ra cách thay đổi hoàn cảnh, thay đổi bản thân, từ đó huy động năng lực vào học tập và những hoạt động tích cực; *Tổ chức tư vấn học tập - HN,* tập trung vào khía cạnh học tập hiệu quả các môn thi đại học, cao đẳng. GV chủ nhiệm lớp mời cha mẹ HS làm ở các ngành nghề khác nhau trong xã hội chia sẻ với HS về các yêu cầu của nghề, những thú vị và khó khăn của nghề; *Tổ chức cho HS những trải nghiệm trực tiếp hoặc gián tiếp:* Đưa HS đến thăm một số trường đại học, cao đẳng, nghe giới thiệu về chương trình giáo dục của các trường đại học.

Kết quả: Đến cuối lớp 11 HS đã biết thông tin về các ngành nghề, có khả năng nhìn nhận tổng quan về tính cách, sở thích, sở trường, thiên hướng, năng lực,... của bản thân để chọn ngành nghề phù hợp. HS xác định rõ mục tiêu phấn đấu thi đại học, cao đẳng từ đó có trách nhiệm hơn trong việc học tập.

2.1.3. Với HS lớp 12:

Mục tiêu: “Đưa ra quyết định đúng đắn khi chọn ngành học, trường cao đẳng, đại học”: - HS chọn được ngành nghề và trường đại học, cao đẳng phù hợp với sở thích, khả năng và học lực của bản thân; - Tìm hiểu được các thông tin TS của các trường đại học, cao đẳng để chọn ngành học phù hợp và có khả năng thi đỗ đại học cao.

Các hoạt động: - Tập trung vào tham vấn tâm lý và tư vấn cá nhân cho những HS có khó khăn, vướng mắc, phân vân về việc chọn nghề, chọn trường; - *Tổ chức hoạt động trải nghiệm* : “Ngày hội tư vấn HN, TS” cho toàn bộ HS khối 12. Nhà trường mời cán bộ đào tạo của các trường đại học, cao đẳng trong nước và các trung tâm tư vấn du học nước ngoài, đại diện một số trường đại học quốc tế đến tham dự. Nội dung của *Ngày hội tư vấn HN* là: Giải đáp các thông tin về “Kì thi THPT quốc gia”; về “kĩ năng kiểm tra, đánh giá năng lực của Đại học Quốc gia”; Tìm hiểu các ngành đào tạo của một số trường cao đẳng, đại học ở Việt Nam và một số nước trên thế giới; Hướng dẫn HS cách làm hồ sơ thi đại học, cao đẳng.

Kết quả: HS lớp 12 có tâm lý vững vàng, có hiểu biết về bản thân và xã hội để quyết định chọn ngành thi và trường đại học hoặc cao đẳng phù hợp nhất cho bản thân. Từ đó, các em có động cơ học tập rõ ràng như: mong muốn đạt thành tích cao trong học tập, cố gắng học để có tương lai tốt đẹp,...

2.2. Tổ chức sinh hoạt “Câu lạc bộ cha mẹ HS - chủ đề HN” giúp cha mẹ HS hiểu về các yếu tố ảnh hưởng đến nghề nghiệp, thực trạng nghề nghiệp để giảm bớt những áp đặt chọn nghề cho HS, cùng quan tâm, chia sẻ với con em mình để chọn nghề phù hợp. Sự phối hợp hiệu quả giữa Nhà trường - Gia đình đã hỗ trợ đắc lực cho việc định hướng nghề nghiệp cho HS. Vì khi cha mẹ hiểu, biết được năng lực, sở trường của con em mình sẽ không áp đặt con cái trong việc lựa chọn nghề nghiệp.

3. Bài học kinh nghiệm

Chỉ đạo hiệu quả của Ban Giám hiệu nhà trường trong việc xây dựng và triển khai các hoạt động tư vấn HN cho HS ở tất cả các khối lớp và tiến hành đều đặn để có hiệu quả cao ở cuối năm lớp 12. Đưa nội dung HN vào giờ sinh hoạt lớp. Các GV chủ nhiệm chủ động mời các cha mẹ HS đến chia sẻ về HN cho HS trong lớp, hướng dẫn HS tổ chức các hoạt động HN,... GV chủ nhiệm ở các lớp khác nhau sử dụng “*nguồn nhân lực*” của nhau (nhờ cha mẹ HS có khả năng tổ chức các hoạt động HN). Nhà trường cần nhân rộng các mô hình HN hiệu quả cho HS. Tổ chức tốt công tác tuyên truyền tới GV, cha mẹ HS và HS ý nghĩa quan trọng, cấp thiết của các hoạt động HN. Thống nhất trong toàn trường về các bước chọn ngành và chọn trường như: Tìm hiểu bản thân về sở thích, khả năng học lực, yếu tố gia đình, xã hội, kinh tế; tìm hiểu thị trường đào tạo: ngành đào tạo, trường đào tạo; tìm hiểu thị trường lao động; huy động sự tham gia của các nhà khoa học, các chuyên gia

giáo dục vào các hoạt động HN của nhà trường; huy động sự tham gia của HS vào các hoạt động HN; giao cho câu lạc bộ tổ chức sự kiện xây dựng nội dung tuyên truyền trong các giờ sinh hoạt lớp chủ đề HN; huy động sự tham gia của các cha mẹ HS đang làm việc trong các ngành nghề khác nhau để tham vấn nghề cho HS trong các giờ sinh hoạt lớp. Coi nguồn lực cha mẹ HS là “kho tư liệu” quý giá giúp HS có những hình dung xác thực về nghề nghiệp; Tổ chức song song 2 hoạt động đó là tham vấn và tư vấn HN cho HS và tham vấn cho cha mẹ HS trong việc chọn nghề, chọn trường cho con; Cung cấp cho cha mẹ HS những hiểu biết về năng lực, sở trường của con, giúp họ hiểu những năng lực riêng biệt, nét tính cách đặc trưng, thiên hướng của HS, ngành nghề trong xã hội... từ đó, HS và cha mẹ cùng đồng hành chọn ngành nghề và chọn trường phù hợp; trang bị nhiều sách HN trong thư viện nhà trường giúp HS và cha mẹ HS có thêm tư liệu tham khảo để tìm hiểu những thông tin về ngành nghề. Huy động được sự tham gia của đội ngũ GV chủ nhiệm nhiệt huyết với HS, chủ động tổ chức các hoạt động HN hiệu quả cho HS; giao nhiệm vụ cho cán bộ Phòng Tâm lý học đường phụ trách hoạt động tư vấn và tham vấn HN.

4. Kết luận và khuyến nghị

Tất cả các nhà trường phổ thông đều mong muốn HS chọn được nghề nghiệp phù hợp với bản thân từ sở thích, khả năng, hoàn cảnh gia đình, đến nhu cầu xã hội để từ đó có trách nhiệm cao hơn trong học tập. Ở Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành, các hoạt động HN được tổ chức có kế hoạch, xuyên suốt từ lớp 10 đến lớp 12. Mỗi GV nhà trường đều cố gắng am hiểu về hoạt động HN, mỗi cha mẹ đều hiểu điều gì làm nên thành công cho con, mỗi HS đều cố gắng phát huy tối đa năng lực của mình,... Hội tụ những yếu tố đó đã và sẽ đem lại kết quả tốt đẹp cho các hoạt động HN của Trường.

Để nâng cao hiệu quả hoạt động tư vấn HN, TS ở trường phổ thông, cần thực hiện đồng bộ các giải pháp sau: - *Đối với công tác quản lý giáo dục:* Cần xây dựng chương trình giáo dục HN bài bản, khoa học, cung cấp thêm tài liệu HN cho GV phổ thông; - *Đối với công tác thống kê:* Cần cung cấp các số liệu thống kê về thị trường lao động, các thông tin về sự phát triển của các nghề trong xã hội, đặc biệt là những nghề đang có nhu cầu nhân lực cao; - *Đối với công tác đào tạo GV:* cần trang bị cho sinh viên sư phạm các kĩ năng tư vấn, HN cho HS phổ thông; đưa các

(Xem tiếp trang 185)

hơn: - Tăng cường và phát huy vai trò của việc tập hợp, huy động lực lượng tham gia vào các hoạt động vì cộng đồng; - Phối hợp chặt chẽ, khoa học giữa các lực lượng, các bộ phận tham gia, đặc biệt phát huy vai trò của giáo viên chủ nhiệm để kết nối các lực lượng, các quá trình tổ chức thực hiện; - Phát huy tối đa năng lực sáng tạo, tính tích cực và sự tham gia trực tiếp của HS trong việc xây dựng và tổ chức thực hiện các DA, *HS vừa là nhà thiết kế, vừa là người thi công*; - Khai thác và tập hợp các ý tưởng của HS. Đó là nguồn lực đặc biệt cho việc xây dựng các DAVCĐ, phù hợp và xuất phát từ nhu cầu người học; - Chú trọng khâu thiết kế, xây dựng DA, nhất là những DA có tính chiến lược lâu dài. Việc xác định vấn đề cộng đồng quan tâm, xác định mục tiêu, phân tích tính toán các nguồn lực, xây dựng các chuỗi sự kiện, các bước thực hiện và kiểm tra rà soát là những việc cần được nghiên cứu kỹ lưỡng để xây dựng các DA có tính khả thi.

2.2. Các DAVCĐ đang tiếp tục triển khai. Bên cạnh việc tiếp tục thực hiện những DAVCĐ trong kế hoạch giáo dục năm học, từ những ý tưởng của đội ngũ nhà giáo và HS, Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành dự định sẽ tiếp tục thiết kế các DAVCĐ với sự tham gia tích cực, nhiệt tình, với vai trò chủ đạo của HS: - *Các DA công ích*: + DA “NTT tour” cho HS đầu cấp; + DA “Trường Sa trong tim HS NTT”; - DA “Giúp bạn phòng chống bạo lực học đường”; + DA “Âm nhạc truyền thống và văn hóa Việt sáng mãi cùng học trò NTT”; + DA “An toàn giao thông cho nụ cười ngày mai”; - *Các DA giáo dục bảo vệ môi trường*: + DA “Hưởng ứng giờ Trái Đất và ngày môi trường thế giới”; + DA “Tuyên truyền bảo vệ môi trường, chống biến đổi khí hậu”; + DA “Tiết kiệm điện, thiết kế thiết bị sử dụng năng lượng sạch” (năng lượng mặt trời); + DA “Chăm sóc hoa, cây cảnh ở khuôn viên trường NTT”; - *Các DA hỗ trợ giáo dục*: + DA “Tăng cường cơ sở vật chất cho các trường vùng cao Hà Giang”; + DA “Trao đổi chuyên môn với đồng nghiệp Hà Giang”; - *Các DA từ thiện*: + DA xây dựng quỹ từ thiện “NTT Heart”; quỹ “Sẻ chia hạnh phúc”; + DA “Tủ sách yêu thương”; + DA “Nâng niu bàn chân học trò vùng cao”; + DA “Áo ấm cho HS vùng khó khăn ở Hà Giang” (đã mời Công ti may Phương Thảo cùng đồng hành); + DA “Giúp bệnh nhân nghèo ở Viện Huyết học, Bệnh viện Nhi Trung ương”; + DA quyền góp giúp đồng bào bị thiên tai; + DA quyền góp giúp đỡ các trung tâm trẻ em mồ côi, người già cô đơn; + DA quyền góp giúp đỡ Trung tâm Phục hồi chức năng Việt - Hàn.

Đó là những DA đang được xây dựng và tổ chức thực hiện từ những ý tưởng sáng tạo, ý thức trách nhiệm cao vì cộng đồng của những công dân nhỏ tuổi Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành.

***

Việc xây dựng và tổ chức các DAVCĐ cho HS của nhà trường tuy còn gặp rất nhiều những khó khăn do thiếu kinh nghiệm trong việc thiết kế, xây dựng DA, thiếu kinh nghiệm trong huy động nguồn lực, những rào cản trong nhận thức của phụ huynh và xã hội..., Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành vẫn không ngừng cố gắng sáng tạo, đổi mới nội dung, phương pháp hoạt động để định hướng phát triển các năng lực tiềm ẩn trong HS, hướng các em biết sống *yêu thương - trách nhiệm - tự chủ*. Và đó cũng là thông điệp mà DAVCĐ của HS Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành muốn gửi đến các thế hệ HS đang và sẽ học tập, rèn luyện dưới mái trường mang tên Bác. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Bộ GD-ĐT (2013). Đề án *Đổi mới toàn diện giáo dục Việt Nam*.
- [2] Bộ GD-ĐT (2015). Dự thảo *Chương trình giáo dục phổ thông tổng thể*.
- [3] Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành. *Chiến lược phát triển nhà trường giai đoạn 2014-2020, tầm nhìn 2030*.
- [4] Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành. *Kế hoạch năm học 2013-2014*.
- [5] Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành. *Kế hoạch năm học 2014-2015*.
- [6] Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành. *Kế hoạch năm học 2015-2016*.

Tư vấn hướng nghiệp và tuyển sinh...

(Tiếp theo trang 170)

Kĩ năng tư vấn HN vào nội dung thi nghiệp vụ sư phạm cho sinh viên sư phạm toàn quốc, hội thi hàng năm của các trường sư phạm, các hoạt động phong trào của sinh viên. □

Tài liệu tham khảo

- [1] Báo cáo tổng kết năm học 2013-2014; 2014-2015; 2015-2016. Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành.
- [2] Hồ Phụng Hoàng - Trần Thị Thu - Nguyễn Thị Châu (2012). *Tài liệu quản lí hướng nghiệp ở cấp trung học*. NXB Đại học Sư phạm.
- [3] Hồ Phụng Hoàng - Trần Thị Thu (2005). *Tài liệu chuyên đề Tư vấn cá nhân về khám phá, lựa chọn và phát triển nghề nghiệp cho học sinh trung học*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [4] *Kế hoạch năm học 2013-2014; 2014-2015; 2015-2016*. Trường THCS&THPT Nguyễn Tất Thành.